

1. De ontwikkeling en innovatie van maritieme drones en onbemande helikopters

Randvoorwaarde is en blijft **betaalbaarheid** voor betrokken partijen bij initiatieven. Niet alleen leunen op Defensie. Netwerk inzetten voor subsidie en cofinanciering (VNO/NCW; overheden, Regiobudgetten, etc.)

Randvoorwaarden op orde is nodig om ecosysteem te laten functioneren - **Living Lab met steun van Min. I&W en Defensie is effectiever.**

Benut **koppelkansen** van het **uitvoeringsprogramma Nationaal Programma Ruimte voor Defensie** (NPRD)

Visie opstellen voor **transitieperiode bemande en onbemande initiatieven** en concrete kansen uit de markt daaraan koppelen

Definities stellen van een **onbemande** helikopter en **inzet** daarvan op zee **definiëren**.

Te allen tijde inzetbaarheid zijn op de Noordzee; een en-en verhaal; let op dat we zeker 10 jaar een dubbeling krijgen van dezelfde gebruikersruimte op MVKK / DHA.

Randvoorwaarde is **veiligheid van inzet** en **regelgeving**; waaraan moet een droneport voldoen? Wet- en regelgeving daar op aanpassen

Neem voorbeeld aan andere samenwerkingen zoals DronePort Rotterdam en initiatieven in de havens van Antwerpen.

Belangrijke uitdaging is: hoe **mobiliseren we het bedrijfsleven**?

Er moet een **positionering** worden opgesteld; een **verhaal** moet er komen. Een duidelijke **propositie**. Zodat **partijen verleid** worden naar Den Helder te komen en in te stappen. Dat moet als een **vliegwiel** gaan werken. **Living Lab versterken**.

Er **gebeurt zoveel in Den Helder**; dat moet beter **zichtbaar** worden gemaakt; er mag **meer trots** zijn in Den Helder voor wat we allemaal realiseren.

Defensie: deels moeten we ontwikkelingen t.a.v. drones in **geheimhouding uitwerken**; maar we hebben inmiddels ook een **openbare paragraaf** opgenomen die bevat hoe we een en ander willen bereiken, welke behoefte we hebben aan partners en hoe we willen samenwerken. **Werving van specialisten en medewerkers is cruciaal** dat heeft voor ons prioriteit.

Den Helder is een **logische plek**; hier is **ruimte**. Het op te stellen Ontwikkelperspectief Noord-Holland Noord sluit hier op aan. **Momentum** is er.

Drones activiteiten zijn **catchy** – daar moeten we gebruik van maken. Dus activiteiten organiseren waar een drone wordt getoond; zichtbaar maken.

Wet- en regelgeving is **bottle neck**. Ministerie van I&W moet z.s.m. aanhaken, is onmisbare schakel tot succesvolle integratie in luchtruimverdeling en gebruik.

Vraag: wie heeft **de regierol voor onbemande luchtvaart**? Rijk, provincie? Wat is de governance? We kunnen hier goede ideeën over hebben en stappen willen maken, maar binnen welk kader en wie trekt dat? Is nu onduidelijk.

Vanuit **Defensie**: gebruik de **kennis die is opgedaan vanuit Woensdrecht**; zet op dezelfde manier een **ecosysteem op voor Den Helder** MVKK/ LDH.

2. Duurzame brandstoffen als onderdeel van de verduurzaming van de luchtvaart

Integrale aanpak: lucht, zeevaart, lokale gebruikers.

Uitbreiden met energie opgave en opwek, zowel op zee als op land.

Combineren van beschikbare energie en defensie behoefte. Zolang er een behoefte is, of wordt gecreëerd is er een **toekomst**.

Uitgangspositie Marine is nog wel anders dan Luchtmacht. Er is meer dynamiek en langere ervaring met innovatie bij de luchtmacht dan bij de marine

Aandacht voor absorptievermogen van markt en Defensie. Is gebruik in de toekomst echt anders?

Het blijft een beetje Tango dansen: het is een continue dialoog van beweging, verbondenheid en het 'in het moment zijn', met passie, intimiteit, en de noodzaak van partijen om samen te zijn en te luisteren naar elkaar. Een dans die zowel eenvoudig als diep kan zijn, en je dichter bij elkaar en het gezamenlijk doel brengt.

Haven moet ook overstappen op duurzame brandstoffen. Daar liggen koppelkansen!

CHC Helicopter: wil morgen graag duurzamer vliegen

We moeten de **keten aan de voorkant uitdenken**, en vervolgens **onderdelen faciliteren** zodat we er daadwerkelijk naar kunnen handelen – bijvoorbeeld logistiek, gebruik waterstof

Stap maken naar gebruik schonere brandstof; **internationaal afspraken** maken

Contractueel afspraken maken met partijen; continuïteit beiden

Nadenken welk vliegwielt nodig is om deze stap te maken

Hoe kunnen we **energie onafhankelijk worden** – inspelen op situatie in de wereld waarin we onafhankelijk willen worden van brandstof vanuit elders?

3. Samenwerking onderwijs- en kennisinstellingen

Een **internationale en onderscheidende propositie** is essentieel

Kavels rondom luchthaven naar **voorbeeld van Woensdrecht** invullen vanuit Den Helder en regio (structuur)

Samenwerking intensiveren met Hogeschool van Amsterdam, luchtvaart & maritiem → logistieke proces bundelen

Verbinden van studenten aan stage locaties. Stap maken van toevalligheid naar structurele aanpak en blijvende verbinding/ relatie met de regio.

VONK – hoe **HBO en MBO te verbinden** aan de **transitie opgaven**?

Initiatieven in de Kop van Noord-Holland: leren en innoveren; **beter alle reeds uitgezette lijnen bij elkaar brengen**

- Concretiseren van vraagstukken en opknippen in deelopgaven / vraagstukken.
- Lastig om de bedrijven te vinden die dezelfde vraag hebben.

Beter benutten van alle beschikbare data, bijvoorbeeld NLR-data en onderzoeksresultaten uit andere pilots in Nederland en Europa.

In staat zijn **jongeren een loopbaan perspectief te bieden**. In keten denken: opleiding/ stage/ 1e baan/ uitvliegen/ terugkomen.

Airmobility campus bouwen.

Groei defensie betekent dat nieuw personeel cruciaal is; **werving focus geven**. Regionaal oppakken. Den Helder sterker positioneren.

Opleidingen beter afstemmen. Carrière paden uitdenken en faciliteren; ook overstap van defensie naar civiel vergemakkelijken. Ervoor zorgen dat mensen dat allemaal op één plek kunnen doen; mensen vasthouden in Den Helder/ Kop van Noord-Holland.

Vanuit civiel oogpunt: onderhoud windparken vraagt om technisch personeel; **technenuten in Den Helder opleiden en vasthouden**.

En ook: een deel doen we al, gebeurt al: **Blue Nexis en Metip; dit moet worden uitgebouwd en versterkt**.

Positionering en branding zijn essentieel.

Om partijen te binden moeten **overheden/ opdrachtgevers ook continuïteit bieden**. Door **budget**, maar ook door onderzoek voor de langere termijn mogelijk te maken en in te investeren